

Đổi mới chương trình đào tạo ngành Sư phạm Địa lý tại Trường Đại học An Giang đáp ứng Chương trình Giáo dục phổ thông tổng thể

Bùi Hoàng Anh*

*Trường Đại học An Giang, Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh

Received: 17/3/2023; Accepted: 23/3/2024; Published: 28/3/2024

Abstract: *Innovating the training program to meet the requirements of the comprehensive general education program in training teachers specializing in Geography at An Giang University is urgently needed. The innovation still inherits and promotes the advantages of the current training program in addition to adjusting and adding a number of more appropriate modules to orient the development of learners' qualities and abilities.*

Keywords: *Innovation, The general education curriculum, Geography Teacher Education, modify, supplement.*

1. Đặt vấn đề

Theo lộ trình của Bộ Giáo dục và Đào tạo về áp dụng Chương trình Giáo dục phổ thông tổng thể thì năm học 2024 – 2025 sẽ là năm cuối cùng hoàn thành áp dụng toàn bộ sách giáo khoa mới [1]. Chương trình Đào tạo ngành Sư phạm Địa lý ở Trường Đại học An Giang hiện nay đào tạo giáo viên ở bậc Trung học phổ thông. Mặc dù chương trình đào tạo đã qua rà soát, điều chỉnh nhưng vẫn cần tiếp tục đổi mới để đáp ứng ngày càng tốt hơn yêu cầu đổi mới của Chương trình Giáo dục phổ thông tổng thể đã được phê duyệt, cũng như giúp việc đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ giáo viên đáp ứng tốt nhất những thay đổi của Chương trình Giáo dục phổ thông hiện tại cũng như trong tương lai.

Việc đổi mới chương trình đào tạo ngành Sư phạm Địa lý sẽ giúp cụ thể hoá mục tiêu Chương trình Giáo dục phổ thông tổng thể; tiếp tục phát triển ở học sinh (HS) những phẩm chất, năng lực đã được hình thành trong giai đoạn giáo dục cơ bản; phát triển và hoàn thiện các năng lực đặc thù môn học như: nhận thức thế giới theo quan điểm không gian; giải thích các hiện tượng và quá trình địa lý; sử dụng các công cụ của địa lý học và tổ chức học tập thực địa; thu thập, xử lý và truyền đạt thông tin địa lý; vận dụng kiến thức, kỹ năng vào thực tiễn và định hướng nghề nghiệp. Các năng lực này được hình thành và phát triển thông qua việc trang bị những kiến thức về địa lý đại cương, địa lý kinh tế – xã hội thế giới, địa lý Việt Nam và phương pháp giáo dục đề cao hoạt động chủ động, tích cực, sáng tạo của HS [2].

2. Phương pháp nghiên cứu

2.1. Phương pháp thu thập, phân tích, tổng hợp tài liệu

Các tài liệu thu thập được phân tích, tổng hợp có chọn lọc, nhằm thể hiện nội dung nghiên cứu. Phương pháp này được vận dụng thông qua việc tổng hợp các nguồn tài liệu, số liệu, các kết quả nghiên cứu của các nhà giáo dục, từ đó lựa chọn các học phần để điều chỉnh, bổ sung cho phù hợp giữa Chương trình Đào tạo ngành Sư phạm Địa lý tại Trường Đại học An Giang và Chương trình Giáo dục phổ thông tổng thể.

2.2. Phương pháp tổng kết thực tiễn

Phương pháp tổng kết thực tiễn được thực hiện để thu thập thông tin từ các bên liên quan ngành đào tạo (cụ thể là người sử dụng lao động, cựu sinh viên (SV), SV chuẩn bị tốt nghiệp). Qua đó nhằm rà soát, điều chỉnh, cải tiến chương trình đào tạo hiện có nhằm đáp ứng tốt nhất yêu cầu đổi mới theo Chương trình Giáo dục phổ thông tổng thể. Từ đó thấy rằng, việc rà soát, điều chỉnh, cải tiến chương trình theo chu kỳ hai năm (có đánh giá, tổng kết) theo kế hoạch của Trường Đại học An Giang sẽ giúp chương trình đào tạo chuyên ngành Sư phạm Địa lý nói riêng đáp ứng kịp thời những yêu cầu đổi mới của Chương trình Giáo dục phổ thông ở hiện tại và các thay đổi trong tương lai.

3. Nội dung nghiên cứu

Để đáp ứng ngày càng tốt hơn các yêu cầu đổi mới, Chương trình Đào tạo ngành Sư phạm Địa lý, Trường Đại học An Giang đã tiếp tục có những điều chỉnh và bổ sung một số học phần cho phù hợp với thực tiễn đào tạo giáo viên địa lý, cụ thể:

3.1. Điều chỉnh tên và số tín chỉ (TC) một số học phần

- Học phần *Giới thiệu ngành* (2 TC) được điều chỉnh thành *Nhập môn Địa lý* và tăng 1 TC [3]: đối với học phần được điều chỉnh này sẽ giúp SV có cái nhìn tổng quan hơn về ngành Địa lý nói chung và ngành Sư phạm Địa lý nói riêng, cũng như về vị trí, vai trò của người giáo viên Địa lý trong xã hội ngày nay. Học phần này cũng giúp người học vượt qua những ngỡ ban đầu trong một không gian và phương pháp hoàn toàn mới; bước đầu hình thành kế hoạch đào tạo cá nhân để từ đó tự tin và làm chủ quá trình đào tạo. Ngoài ra, học phần cũng đề cập đến những kỹ năng, thái độ và phẩm chất đạo đức cần có của một giáo viên địa lý tương lai.

- Học phần *Ứng dụng công nghệ thông tin (CNTT) trong dạy học Địa lý* (2 TC) được điều chỉnh thành *Ứng dụng CNTT và chuyển đổi số trong dạy học Địa lý* (3 TC) và tăng 1 TC [3]: học phần được điều chỉnh mới không chỉ trang bị cho người học những kiến thức về CNTT nhằm sử dụng chúng trong dạy học tích cực, phát huy tính hiệu quả của hoạt động dạy và học, những kiến thức lý luận chung về ứng dụng CNTT trong dạy học nói chung và dạy học Địa lý nói riêng mà còn giúp người học tiếp cận công cuộc chuyển đổi số đang diễn ra ở tất cả các lĩnh vực, từ đó người học có thể nhanh chóng thích nghi với việc ứng dụng CNTT và chuyển đổi số trong cuộc sống cũng như trong dạy và học sau khi tốt nghiệp.

- Học phần *Đánh giá trong dạy học Địa lý ở trường phổ thông* (2 TC) điều chỉnh thành *Phương pháp kiểm tra - đánh giá trong dạy học Địa lý* (3 TC) và tăng 1 TC [3]: nội dung học phần không chỉ đề cập đến mục đích, ý nghĩa, nội dung, phương pháp và quy trình thực hiện đánh giá kết quả học tập của HS qua môn Địa lý ở nhà trường phổ thông hiện nay. Bên cạnh đó, học phần còn hướng dẫn SV cách thức biên soạn bộ công cụ đánh giá cũng như thiết kế các bài tập đánh giá gắn liền với thực tiễn đời sống HS. Sau học phần này, người học sẽ phát triển kỹ năng làm việc độc lập và hợp tác nhóm, có đủ năng lực để thực hiện việc đánh giá trong giảng dạy Địa lý phổ thông.

- *Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm* (4 TC) điều chỉnh thành 2 học phần và tăng thêm 1 TC: *Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm 1* (3 TC) và *Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm 2* (2 TC) [3]: hai học phần này hướng đến việc tăng cường rèn luyện cho người học những kỹ

năng cơ bản phục vụ cho nghề nghiệp như xây dựng kế hoạch giáo dục và kế hoạch bài dạy, thiết kế và sử dụng phương tiện dạy học, thuyết trình và đặt câu hỏi, tổ chức trò chơi trong dạy học Địa lý,... Thông qua các học phần, người học sẽ được phát triển năng lực tổ chức dạy học và tăng cường khả năng tự học để phát triển nghề nghiệp lâu dài.

- Tăng số TC học phần *Tiếng Anh chuyên ngành Địa lý* (từ 2 TC thành 3 TC) [3]: để góp phần giúp người học hệ thống lại và tăng cường thêm kiến thức ngữ pháp và từ vựng tiếng Anh cần thiết để nghiên cứu tài liệu chuyên ngành trong quá trình học tập, nghiên cứu tại trường cũng như sau khi tốt nghiệp. Hơn nữa, qua các hoạt động giao tiếp đa dạng (thảo luận, thuyết trình), người học phát triển kỹ năng giao tiếp bằng tiếng Anh về các chủ đề liên quan đến chuyên ngành. Đồng thời người học cũng được trang bị kỹ năng tự học, nghiên cứu, khai thác và tra cứu tài liệu trên những phương tiện thông tin khác nhau và sử dụng Tiếng Anh để trao đổi chuyên môn. Và đây cũng là xu hướng tất yếu của quá trình hội nhập quốc tế mà Bộ môn, Khoa và Trường luôn hướng đến.

3.2. Bổ sung một số học phần

- Học phần *Phát triển chương trình môn Địa lý phổ thông* (2 TC) [3]: bổ sung học phần này nhằm giúp người học tìm hiểu về những vấn đề về chương trình, thiết kế chương trình như theo yêu cầu của chương trình giáo dục phổ thông tổng thể như: nội dung, yêu cầu cần đạt về phẩm chất, năng lực, đặc điểm, mục tiêu, phương pháp giáo dục và kiểm tra đánh giá năng lực HS,... Ngoài ra, qua học phần người học có thể tự thiết kế và phát triển chương trình tùy thuộc vào điều kiện, môi trường, đối tượng giảng dạy và những thay đổi của chương trình trong tương lai.

- Học phần *Việt Nam trong tiến trình toàn cầu hoá* (2 TC) [3]: nước ta đã và đang hội nhập ngày càng sâu, rộng với khu vực và thế giới, đó đó nội dung về hội nhập không thể thiếu trong chương trình môn Địa lý ở trường phổ thông. Vì vậy, học phần này được bổ sung nhằm cung cấp cho người học những kiến thức cơ bản về vấn đề toàn cầu hóa; cơ sở nền tảng khoa học để thiết lập các mối quan hệ kinh tế quốc tế, đặc điểm và các nguyên tắc quan hệ kinh tế quốc tế, thị trường tài chính tiền tệ, đầu tư quốc tế và quan hệ kinh tế quốc tế của Việt Nam trong tiến trình hội nhập. Qua đó, giúp người học có cái nhìn tổng quan, nhạy bén để có thể thích ứng với sự thay đổi

như vũ bão của khoa học công nghệ và sự toàn cầu hóa... Từ đó, người học có thể góp phần đáng kể vào sự phát triển nền kinh tế nước nhà.

- Học phần *Địa lý Đông Nam Á* (2 TC) [3]: học phần này có nội dung giảng dạy trong chương trình ở bậc trung học phổ thông. Do đó, bổ sung học phần này vào chương trình đào tạo sẽ giúp cho giáo viên Địa lý trong tương lai có được kiến thức chuyên sâu hơn về tự nhiên Đông Nam Á, các yếu tố ảnh hưởng và những đặc điểm, xu hướng biến đổi nổi bật về kinh tế - xã hội của khu vực Đông Nam Á.

- Học phần *Một số vấn đề Địa lý kinh tế - xã hội* (2 TC) [3]: học phần này đề cập đến một số vấn đề về kinh tế - xã hội của thế giới và có liên hệ đến Việt Nam như: vấn đề dân số (già hoá dân số, bùng nổ dân số,...), cạn kiệt tài nguyên, ô nhiễm môi trường, tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0... Học phần giúp cho người học bổ sung thêm kiến thức cụ thể để giảng dạy một số nội dung có trong chương trình Địa lý phổ thông mới.

- Học phần *Thích ứng biến đổi khí hậu và phòng chống thiên tai* (2 TC) [3]: vấn đề thiên tai và biến đổi khí hậu đang là vấn đề cấp thiết của thế giới và cả nước ta hiện nay và nội dung này cũng được đề cập đến là một nội dung quan trọng trong các sách giáo khoa Địa lý mới. Do đó, học phần sẽ cung cấp kiến thức về biến đổi khí hậu toàn cầu, ảnh hưởng của biến đổi khí hậu và thiên tai đến hoạt động sản xuất, sinh hoạt của con người. Ngoài ra, còn phân tích các giải pháp thích ứng với biến đổi khí hậu và phòng chống thiên tai nhằm đảm bảo sự phát triển bền vững của con người.

- Học phần *Tại biến môi trường* (2 TC) [3]: học phần này được bổ sung nhằm cung cấp cho người học những vấn đề chung và cách ứng xử với các loại tai biến môi trường. Hiểu và tiếp cận các loại tai biến tự nhiên như: tai biến lý - sinh, địa động lực nội sinh, ngoại sinh, các tai biến nhân sinh. Qua đó giúp người học có kỹ năng thích ứng với các biến đổi của môi trường, biết cách phòng tránh và cải tạo môi trường theo hướng tích cực và đủ kiến thức giáo dục HS phòng tránh thiên tai và có ý thức bảo vệ môi trường thiên nhiên cũng như biên soạn, giảng dạy những chủ đề liên quan đến Chương trình Địa lý phổ thông.

3.3. Tăng số tiết thực hành một số học phần

Ngoài điều chỉnh tên, số TC và bổ sung một số học phần như trên, việc đổi mới Chương trình Đào tạo ngành Sư phạm Địa lý lần này cũng tăng số lượng các tiết thực hành một số học phần nhằm tăng các

kỹ năng mềm, khả năng tự học, tự nghiên cứu, giúp phát triển những phẩm chất, năng lực của người học, đạt được chuẩn đầu ra học phần và chương trình đào tạo, cụ thể:

- Học phần *Phát triển năng lực giáo viên chủ nhiệm* (2 TC) [3] tăng 30 tiết thực hành so với trước đây vì học phần này sẽ cung cấp cho người học các kiến thức cơ bản về vị trí, vai trò, nhiệm vụ của người giáo viên chủ nhiệm lớp; công tác giáo viên chủ nhiệm và các văn bản cần thiết cho giáo viên chủ nhiệm. Đây là một trong hai nhiệm vụ trọng tâm của người giáo viên, vì vậy việc tăng số lượng tiết thực hành của học phần cũng nhằm tăng các kỹ năng của người học trong công tác chủ nhiệm sau này.

- Học phần *Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm 1 và 2* [3] tăng 60 tiết thực hành, điều này giúp người học tăng cường những kỹ năng cơ bản phục vụ cho nghề nghiệp, qua đó giúp người học có nghiệp vụ vững vàng, tự tin trong công tác giảng dạy, linh hoạt và thích ứng tốt với những thay đổi trong môi trường làm việc sau này.

4. Kết luận

Chương trình Giáo dục phổ thông tổng thể đã được ban hành và theo đó, Chương trình Giáo dục phổ thông môn Địa lý cũng được ban hành thể hiện định hướng mà Chương trình Giáo dục phổ thông tổng thể đã xây dựng. Để đáp ứng kịp thời yêu cầu đổi mới đó, Chương trình Đào tạo ngành Sư phạm Địa lý của Trường Đại học An Giang cũng cần phải có những điều chỉnh, bổ sung phù hợp hơn thể hiện ở việc rà soát, điều chỉnh, bổ sung theo chu kỳ một số học phần ở khối kiến thức cơ sở ngành và khối kiến thức chuyên ngành. Việc điều chỉnh, bổ sung đó phù hợp định hướng phát triển phẩm chất và năng lực của người học mà Chương trình Giáo dục phổ thông tổng thể xây dựng cũng như Chương trình Giáo dục phổ thông môn Địa lý, đồng thời cũng phù hợp với những Chương trình Đào tạo ngành Sư phạm Địa lý tại các trường sư phạm và các trường có đào tạo ngành sư phạm của cả nước.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT, ngày 26 tháng 12 năm 2018 về Chương trình giáo dục phổ thông - Chương trình tổng thể*, Hà Nội.

2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình giáo dục phổ thông – Môn Địa lý (Dự thảo)*, Hà Nội.

3. Trường Đại học An Giang (2023), *Chương trình Đào tạo ngành Sư phạm Địa lý*, An Giang.